

BOND VAN VRIJE LIBERALEN.

Mr. H. C. Dresselhuys, Voorzitter, den Haag; Mr. J. Drost, Rotterdam; Mej. Joh. Naber, Amsterdam; J. H. Scheltema, Amsterdam; Mr. Dr. J. H. W. Q. ter Spill, den Haag; Jhr. Mr. F. W. van Styrum, Haarlem; Prof. Mr. A. C. Visser van Ijzendoorn, Leiden; F. J. W. Drion, den Haag (Emmastraat 34), Secretaris.

Beginsel-Program.

Vooropstellende, dat het grondwettig Koningschap is de door de historie aangewezen, voor Nederland meest gewenschte regeeringsvorm, achten de Vrije Liberalen vóór alles noodig:

eene Regeering krachtig in de handhaving van orde en gezag,
eene wetgevende macht door hare samenstelling en machtsregeling het evenwicht handhavende in de behartiging der volksbelangen,
eene onafhankelijke rechtsspraak, de naleving van de wet, zoowel door de burgers, als door elk orgaan van openbaar gezag, verzekerende.

In wetgeving en regeeringsbeleid wenschen zij de navolgende beginselen in toepassing te zien gebracht:

I. De Staat heeft de persoonlijke vrijheid van allen te eerbiedigen en te verzekeren.

II. Inrichting en werking van het Staatsbestuur behooren onafhankelijk te zijn van elken invloed van kerkelijke leerstellingen.

III. Als waarborg voor de onpartijdige behartiging der onderscheidene volksbelangen naar mate van hunne beteekenis voor de gemeenschap, behooren de Staten-Generaal te bestaan uit twee Kamers, op verschillende wijze verkozen. *)

IV. De wetgeving strekke tot verheffing van het stoffelijk, geestelijk en zedelijk peil van het geheele volk.

Bij de wetgeving, die meer in het bijzonder gericht is op economische versterking van de zwakkeren in de samenleving, worde bovenal gestreefd naar ontwikkeling en verhooging van zelfstandige kracht.

De Staat trede door ambtenaarsbemoeking en strafbepaling eerst dan dwingend op, wanneer persoonlijk initiatief en vrije samenwerking voor de behartiging van eenig algemeen belang op den duur zouden te kort schieten.

Hulp, welke het gevoel van persoonlijke verantwoordelijkheid van den burger voor zich en zijn gezin verzwakt, vinde, op het gebied van het armwezen, van overheidswege geenerlei aanmoediging.

V. De Staat bevordere den bloei van handel, nijverheid en landbouw ter verhooging van de economische kracht van het volk:

door handhaving van het vrijhandelsstelsel;

door het verstrekken of steunen van handels-, ambachts-, vak- en landbouwonderwijs;

*) Niet afgedrukt zijn de zinsneden, die door het tot stand komen der jongste Grondwetsherziening hare beteekenis hebben verloren.

door bevordering van een, zooveel mogelijk allen deelen van het land ten goede komend, snel en goedkoop verkeer.

Wat inzonderheid de nijverheid betreft :

door bij het opleggen van lasten en belemmeringen, welke wegens hoogere belangen noodzakelijk zijn, in het oog te houden, dat vrijheid van beweging levensvoorwaarde is voor haar ontwikkeling zoowel in het binnenlandsch verkeer als bij de mededinging op de buitenlandsche markt.

Wat inzonderheid den landbouw betreft :

door medewerking en steun te verleenen aan het streven naar verbetering van aard, hoeveelheid en afzet der voortbrengselen van den nationalen bodem en door de economische zelfstandigheid en welvaart van boerenstand en plattelandsbevolking te helpen verzekeren.

VI. Op de overheid blijve de zorg voor deugdelijk onderwijs, in al zijne vertakkingen, rusten.

[Het bestaan van eene voor allen toegankelijke volksschool worde door het behoud der geldende grondwettelijke waarborgen gehandhaafd.

Steun uit de Staatskas aan instellingen van onderwijs worde slechts verleend onder afdoende waarborgen voor deugdelijk onderwijs.] §)

VII. Bij de regeling van het burgerlijk proces worde met behoud van voldoende waarborgen voor eene doeltreffende rechtspleging, gestreefd naar eene zoo min mogelijk tijdroovende en weinig kostbare wijze van gedingvoering.

Bij de regeling van het burgerlijk- en handelsrecht moet uiting worden gegeven aan het sedert de vaststelling onzer wetboeken in velerlei opzichten veranderde rechtsbewustzijn der natie en gelet op de wijzigingen die de voortbrengings-, bedrijfs- en verkeersvormen inmiddels hebben ondergaan.

VIII. De inrichting van leger en vloot geschiede op deugdelijk militairen voet.

De regeling van den verplichten krijgsveldtoestand beoogde den geleidelijken overgang tot dienstplicht voor allen, die lichamelijk geschikt worden bevonden, voor zoover zij niet om redenen van staatsbelang of op gronden van billijkheid in tijd van vrede behooren vrijgesteld te worden.

In het belang van den dienst en inzonderheid ter voorziening in de aanvoering, worde, bij de bepaling van aard en duur van de taak door de dienstplichtigen te vervullen, rekening gehouden met ieders bijzondere geschiktheid en bekwaamheid. Voorbereidende lichaams- en schietoefeningen behooren van overheidswege te worden bevorderd en aangemoedigd.

IX. Bij het beheer van alle onderdeelen der staathuishouding sta beleidvolle zuinigheid op den voorgrond.

Bij het aanwijzen der middelen worde het beginsel gehandhaafd, dat de ontwikkeling der volkswelvaart geene belemmering ondervinde.

In het belang eener billijke verdeeling van lasten behooren heffingen naar inkomsten en naar kapitaal eene voornamelijk plaats te bekleeden, met regeling van ieders bijdrage in verhouding tot zijne financieele krachten.

Bij de heffing der in ons belastingstelsel onontbeerlijke invoerrechten en accijnzen zij het streven, de eerste levensbehoeften slechts bij uitzondering te bezwaren.

X. Het koloniale beleid moet gericht zijn op het welzijn der koloniën in verband met dat van het moederland.

De behartiging der belangen van de inlandsche bevolking is plicht, zoowel van den wetgever als van alle bestuursorganen.

Gestreefd worde naar eene ontwikkeling der koloniën in de richting van zelfbestuur, onder hoofdleiding van het moederland.

Bij de bestuursinrichting worde gestreefd naar decentralisatie, onder daadwerkelijk toezicht der Indische Regeering, met gebruikmaking van bestuurskrachten uit de inlandsche bevolking en met deelneming, waar mogelijk, van niet-ambtelijke ingezetenen aan de bestuurstaak.

§) Er wordt aan herinnerd, dat deze bepalingen dagteekenen van vóór de Grondwetsherziening.

De invloed der Indische regeering breide zich geleidelijk uit over het zich onder onze vlag bevindende gebied.

De deelneming der koloniën aan het wereldverkeer worde bevorderd en de particuliere ondernemingsgeest aangemoedigd.